

Trong Nikàya k&#r&#ng: M&#t đ&, có m&#t tu sĩ n&# Đ& giáo nhìn thấy đ&u chân c& a Ph&#t in đ& i cát có nh&ng đ&u hi&u l& th&ng, nên ông đ&n g&n Ph&#t và h& i r&ng:

- Ph& i chẳng Ngài là Deva ?
- Ph& i chẳng Ngài là Gandhabba?
- Ph& i chẳng Ngài là qu& Yakka ?
- Ph& i chẳng Ngài là ng& i?

V& i nh&ng câu h& i nh& trên, Đ&c Ph&#t đ&u tr& i là không. Tu sĩ h& i tiếp: "V&y Ngài là ai?".
Đ&c Ph&#t tr& i:

"Nh& hoa sen đ&p đ& và đ& th&ng
Không c&u nhi&m bùn nh&, n&c đ&c
Cũng v&y, & gi&a ch&n b& i tr&n
Ta không v&ng chút b&n nh&
Nh& v&y, ta là Ph&#t!"

Giai thoại trên là m&#t đ&nh nghĩa đ&c s&c v& Ph&#t. Có l& đây cũng là c& s& mà v& sau có m&#t b& kinh ra đ& i mang tên là Pháp Hoa (Di&u pháp Liên hoa). Đây là b& kinh v&n đ&c xem là Pháp v&ng - t&c Vua c&a các kinh trong h& th&ng kinh t&ng Đ& i th&a. Bi&u t&ng c&a kinh là HOA SEN. Hoa sen t&ng tr&ng cho Ph&#t và Ph&#t tính & m& i con ng& i.

Nh& chúng ta bi&#t, hoa sen là m&#t loài hoa đ&c bi&#t. Nó ch& m&c lên trong đ&m l&y. M&c đ&u v&y, hoa và h&ng c&a nó luôn tinh khiết, không c&u nhi&m b& i bùn nh&, n&c đ&c.

"Thoát bùn n& đóa sen thanh
Bùn tanh mà v&n l&c nên h&ng tr& i"

Đi&u này cho thấy ý nghĩa bi&u t&ng c&a hoa sen là m&#t s& toàn thi&n ngay gi&a lòng cu&c đ& i ô tr&c. Và cho đ&n nay, hoa sen đã đi vào truy&n th&ng Ph&#t giáo b& i hình &nh bi&u t&ng c&a

nó.

Trong T& Đi&n Bách Khoa:

Hoa sen (ti&ng Ph&n: padma; ti&ng Nh&t: renga) trong Ph&t giáo là bi&u t&ng c&a s& thu&n khi&t và sinh hóa h&n nhiên (svayambhu). Theo kinh Lalitavistara, ph&n tâm linh c&a con ng& i thì vô nhi&m, gi&ng nh& hoa sen m&c trong bùn mà không b& hôi tanh b&i bùn. Còn theo Ph&t giáo M&t tông thì trái tim con ng& i gi&ng nh& đóa sen hàm ti&u, khi Ph&t tính phát tri&n bên trong thì đóa sen s& n&.

& Sen tr&ng

Sen tr&ng t&ng tr&ng cho s& thu&n hóa c&a nhân tính, b& đ& tâm hay còn g&i là giác tâm, th&ng có 8 cánh &ng v&i Bát chính đ&o. Nó là đ&c tr&ng c&a phái M&t tông và là đóa sen c&a các v& Ph&t.

& Sen đ&

Sen đ& t&ng tr&ng cho b&n ch&t nguyên thu& c&a trái tim, là đóa hoa c&a tình yêu, đam mê và s& năng đ&ng. Đây là lo&i sen c&a Quan Th& Âm.

& Sen xanh

Sen xanh là bi&u t&ng c&a trí tuệ, tri th&c c&a chi&n th&ng c&a tinh th&n đ&i v&i các c&m quan. Đây là lo&i sen c&a Văn Thù S& L&i, hi&n thân c&a trí tuệ viên thành.

Sen h&ng

Sen h&ng là lo&i sen t&i th&ng, th&ng đ&c dành cho các v& t&i cao, là đóa sen c&a v& Ph&t l&ch s&.

& Sen tím th&m

Sen tím th&m là đóa sen huy&n di&u, bi&u th& nh&ng &nh t&&ng c&a phái M&t tông. Các đóa hoa có th& đang còn e &p ho&c đã đ&&c n& bung h&t. Chúng có th& đ&&c nâng đ& b&i m&t c&ng hay ba c&ng hoa (t&&ng tr&ng cho ba ph&n c&a Garbhabatu: Vairocana, hoa sen và vajra) ho&c năm cánh hoa t&&ng tr&ng cho Năm tri th&c c&a Vajradhatu.

S& hình thành c&a sen di&n ra theo qui lu&t nhân qu& luân h&i. Sen có c& n& - hoa - h&t. Hoa n& t&&ng tr&ng cho quá kh&, đài sen t&&ng tr&ng cho hi&n t&i và h&t sen t&&ng tr&ng cho t&&ng lai, s& n&i ti&p liên t&c.

Trong Ph&t giáo, hoa sen bi&u tr&ng cho nh&ng giá tr& đ&o đ&c, s& thu&n khi&t và thánh thi&n, s& duy trì và phát tri&n Ph&t pháp, trí tu& đ&n đ&n ni&t bản. Trên th& gi&i ít có loài hoa nào có nhi&u ph&m ch&t cao quý nh& hoa sen. B&i v&y mà nhà Ph&t ví nó nh& nh&ng đ&c tính c&a ng&&i tu hành.

Trên m&t s& qu& chuông nh& chuông chùa Liên Phái, Hà N&i, hay & ki&n trúc chùa và nh&t là trong l&i cúng c&a các s& tăng th&&ng có c&m t& "Mún ma ni bát mê h&ng" có nghĩa là c&u đ&&c lên tòa sen ng&c báu. Bát mê (padma) có nghĩa là hoa sen.

Trong ki&n trúc Ph&t giáo, hình t&&ng hoa sen đ&&c l&ng vào c&u trúc nhà, m&t b& ph&n ki&n trúc ho&c c& t&&ng th& công trình v&i ý nghĩa v& s& gi&i thoát, giác ng& Ph&t pháp. Nh&ng công trình ki&n trúc tiêu bi&u v&i hình t&&ng hoa sen th&&ng xu&t hi&n trong nh&ng giai đ&on h&ng th&nh c&a Ph&t giáo. Đó là th&i Lý th& k& th& 11 v&i Chùa M&t C&t - Hà N&i; th& k& th& 17 v&i tháp C&u ph&m liên hoa, Chùa Bút Tháp - B&c Ninh; th& k& 18 v&i Chùa Tây Ph&&ng - Hà Tây, Chùa Kim Liên - Hà N&i.

Hình t&&ng hoa sen & tháp C&u ph&m liên hoa - Chùa Bút Tháp là m&t t& h&p k&t c&u g& đ&ng tháp quay chín t&&ng ch&ng lên nhau. M&i t&&ng có m&t đài sen r&ng ch&ng 2 m, cao 50 cm. C& tháp cao 7, 8 m, phía ngoài tháp các cánh sen b&ng g& s&n đ& t&o thành t&&ng t&&ng l&p l&p so le nhau. T&&ng m&t đ&n t&&ng chín bi&u hi&n cho nh&ng n&c thang c&a s& tình ti&n trong đ&o Ph&t.

Tháp có th& xoay đ&&c b&i nó đ&&c ăn chân tr& v&i m&t chi&c c&i đ&ng chôn ngang m&t đ&t và h& th&ng b&n c&t cái đ&t chung quanh tháp. C& m&i vòng quay c&a tháp t&&ng &ng v&i 3.452.400 l&i ni&m. S& ni&m càng nhi&u thì s& thành đ&t c&a ki&p tu hành càng mau có k&t qu&. Tháp đ&&c đ&t trong tòa Tích Thi&n Am, ngôi nhà ba t&&ng, b&n mái t&&ng &ng v&i ba c&p ch&ng

qu c a ng i tu hành. Tháp quay C u ph m liên hoa là m t t h p cao h n giá tr đ n l c a m t bi u t ng bông sen. Hay trong h th ng các hàng lan can q quanh Th ng đi n và quanh tháp Báo Nghiêm cũng có nh ng b c ch m c h sen v i cá, chim r t ngo n m c.

N u th i Lý và th i Lê Trung H ng th k 17, hình t ng hoa sen trong ki n trúc Ph t giáo ch có tính ch t đ n l trong t ng chùa nh Chùa M t C t ho c m t b ph n ki n trúc nh tháp quay Chùa Bút Tháp thì đ n th k 18, hoa sen đã tr thành phong cách ki n trúc c a c m t giai đ o n. Nó đánh đ u s b ng n c a m t phong cách ngh thu t đ c đáo, kh i đ u t Chùa Kim Liên và đ c k ti p Chùa Tây Ph ng, m t t trên h , m t là trên núi v a hòa nh p vào thiên nhiên, v a xác đ nh v trí, hình kh i c a mình trong không gian.

N u ki n trúc tr c đó th ng chú tr ng tuy n ngang, t c là các l p nhà kéo dài trên m t tr c ch y nh hình con r ng. Đ n gi a th k 18, năm 1792 v i ki n trúc Chùa Kim Liên đã xác l p m t ý t ng không kéo ki n trúc ch y dài, mà cô g n thành m t c m hình t ng bông sen. Th c ch t là ki u ki n trúc đ a ba gác chuông g p l i làm m t t o thành ki n trúc ch ng diêm hai t ng tám mái "Trùng thi m đ i p c". Ki u ki n trúc này đã có t th k th 17 v i ki u ki n trúc tháp chuông Chùa Keo - Thái Bình. Hay Chùa Kim Liên, không ch có v đ p v hình kh i, v ý t ng ki n trúc, Chùa Kim Liên còn gi i quy t đ c ánh sáng, đ thông gió... K t c u theo b n hàng chân, nh t quán l i ki n trúc ch ng r ng. T k t c u đ n t ng chi ti t ki n trúc c a chùa đ u g n gàng, t o hình kh i ki n trúc n đ nh, ăn nh p v i các y u t phù tr khác nh đ u đao cong vút, ô c a s bán âm bán đ ng trên b c t ng p g ch tr n. T t c t o nên m t v thanh thoát, c kính, huy n bí. Đ ng trên đ nhìn xu ng, Chùa Kim Liên th p thoáng trong lùm cây xanh um tùm chung quanh là h , ch ng khác gì đóa sen n trên m t n c.

Cũng v i ki u ki n trúc Chùa Kim Liên, Chùa Tây Ph ng đ c xây đ ng tinh x o h n. Chùa đ c xây đ ng trên m t ng n núi hình l i câu, g i là "Câu l u s n". Đ i h n 250 b c đá là t i khu chùa ch tam v i ba tòa Th ng - Trung - H , k t c u kéo ch ng r ng. Các đ u đao kép u n hình r ng cong, so le. Đ ng q góc chéo có th nhìn th y ba góc kia, th y đ c s giãn n c a nhi u l p mái do vi c s đ ng đ cao h p lý. Mái đ c nâng cao, đ ng th i m nhi u ánh sáng trong n i th t làm thay đ i khí s c tôn giáo c a ngôi chùa. Các đ u c t hai ngôi chùa này đ c làm thành bông hoa sen ho c làm thành c h sen, th hi n s tài hoa, khéo léo c a nh ng ng i th xây đ ng chùa.

Đ c bi t phong phú là sen trang trí các hình r ng mây, hình hoa cúc... Ch t trang trí đã làm cho đài sen t i t n và sinh đ ng h n. Nh hình ch m c dần nh c công đ ng t u nh c dâng lên đ c Ph t chân c t đá Chùa Ph t Tích. Hình Ph t đ c t ng tr ng b ng m t vòng sáng nh n đ u, còn đài sen đ c ch m r t k , t m .

Nh& v&y, nét đ&p giá tr& ngh& thu&t c&a ki&n trúc Ph&t giáo nói chung, và ki&n trúc hình t&ng hoa sen nói riêng là & k&t c&u ki&n trúc th&c đ&c t&o ra đ& th& hi&n nh&ng ý ni&m tri&t h&c tr&u t&ng c&a Ph&t giáo, ch& b&ng m&t hình t&ng đ&n gi&n, gi&n đ&, đó là bông sen.

Trong sách "Tánh m&ng khuê" có bài th& v& hoa sen nh& sau:

H&ng h&ng b&ch b&ch th&y trung liên,
Xu&t t& nê trung s&c chuy&n liên;
Hành tr&c ng&u không b&ng h&u th&c,
Tu hành đi&u lý khắp nh& nhiên

&&& (T&m đ&ch)

&&& Sen n& trong đ&m đ& tr&ng ph&i,
&&& Bùn nh& không nhi&m s&c thêm t&i.
&&& Thân ngay, ngó r&ng, g&ng đ&y h&t.
&&& Cái lý tu hành cũng th& thôi.

&

Ý nghĩa hoa sen trong Ph&t giáo

Bàng &n

Hoa sen (tên khoa h&c là *Nelumbo Nucifera*) là lo&i hoa m&c lên t& r& c& n&m đ&i l&p bùn đ&t & đ&i n&c, hoa th&ng có màu tr&ng, h&ng, có khi ph&n ph&t vàng, xanh, tím...

Hoa n& v&&n kh&i m&t n&c, l& bày đài hoa, nh&y và h&t. Hoa đ&p h&ng th&m tinh khi&t, nên đ&c m&i ng&&i &a chu&ng. &n Đ& giáo có truy&n thuy&t cho r&ng lúc kh&i đ&u vũ tr& m&t hoa

sen mọc lên từ rễ của thân Vishnu, giữa hoa có Phật thiên
ngôi kiết già. Hoa sen là một trong tám biểu tượng của Phật
giáo, khó có thể kể hết kinh sách Phật giáo nói về hoa sen, sau
đây chỉ là phần khái lược.

Truyền thuyết kể rằng khi Đức Thích-ca đản sinh, Ngài đi bảy
bước và có bảy hoa sen đặt bàn chân Ngài. Chư Phật, Bồ-tát
thường dùng để miêu tả ngài hay đứng trên đài sen tay cầm hoa
sen. Kinh Diệu Pháp Liên Hoa lấy hoa sen làm đức kinh. Hoa
đẹp ví như cái âm thanh thanh không ô nhiễm, đẹp hình, kết
quả viên mãn. Hoa sen còn đẹp ví với quá trình tu tập, phát
triển tâm thức: cây sen mọc dưới bùn đẹp ví cho cái tâm bị
che lấp vì phiền não sinh từ; cây vươn lên trong nước, đẹp ví
cho quá trình tu tập, thanh tịnh hóa; hoa nở bên trên mặt nước
phổ chiếu hàng ngàn ánh mặt trời đẹp ví cho cái tâm đã giác
ngộ viên mãn.

Tông Thiên Thai giảng thích về Tích môn (giáo lý phương tiện) và
Bổn môn (giáo lý chân thật) của Kinh Pháp Hoa có đưa ra ba
bản đồ về hoa sen qua đó, hết sen đẹp ví với sạch chân thật, hoa
sen đẹp ví với sạch quyên bi; do hết mà có hoa, hoa nở thì hết
bày ra, hoa rụng thì hết hình thành. Tức là do có chân thật nên
có quyên bi (tạm dùng cho phù hợp với đời), quyên bi đẹp
khai mở thì chân thật lộ ra, quyên bi mặt đi thì chân thật hình
thành viên mãn.

Kinh Trường Câu Chư Phật Bồ Tát Số Văn nêu lên 10 bản đồ về hoa

sen đ&# ch&# 10 thi&# n pháp tu hành c&# a B&# -tát. Đó là:

1. Là t&# t c&# ô nhi&# m (nh&# hoa sen không nhi&# m bùn),
2. Không cùng chung v&# i cái x&# u ác (nh&# hoa sen không dính n&# c bùn),
3. Gi&# đ&# gi&# i lu&# t (nh&# h&# ng sen t&# a kh&# p, xua tan mùi ô u&#),
4. B&# n th&# thanh t&# nh (nh&# hoa sen tỉnh khi&# t).
5. V&# m&# t an vui hòa đ&# u (nh&# hình &# nh hoa sen n&#),
6. Nhu nhuy&# n, không thô tháp (nh&# hình &# nh hoa sen),
7. Làm an lòng ng&# i (nh&# hình &# nh mùi th&# m c&# a hoa sen),
8. Tu hành viên mãn, ph&# c trí tròn đ&# y (nh&# hoa sen n&# r&# bày h&# ng sen, h&# t sen),
9. Thành th&# c, thanh t&# nh sáng ng&# i trí tu&# (nh&# hình &# nh mùi th&# m c&# a hoa sen) và
10. M&# i sinh ra đã có ng&# i t&# ng đ&# n hoan h&# (nh&# hoa sen m&# i nhú, ai cũng ch&# đ&# i hoa n&#).

Kinh Ph&# m V&#ng miêu t&# th&# gi&# i Liên hoa t&# ng nh&# m&# t đóa sen bao g&# m toàn b&# th&# gi&# i trong đó có Đ&# c Ph&# t T&# -lô-xá-na ng&# i ki&# t già và t&# đó hóa hi&# n ra vô s&# ch&# Ph&# t B&# -tát...
Tông T&# nh Đ&# quan ni&# m r&# ng th&# gi&# i C&# c l&# c là Liên hoa t&# ng c&# a Đ&# c Ph&# t A-di-đà. Ph&# t giáo M&# t tông x&# p b&# Hoa sen vào m&# t trong ba b&# Thai t&# ng gi&# i, t&# ng tr&# ng cho tâm B&# -đ&# thanh t&# nh v&# n có, không b&# ô nhi&# m sinh t&# c&# a chúng sinh, là tam-mu&# i Đ&# i bi c&# a Đ&# c Nh&# Lai.

Một tông cũng có các th& n hoa sen v&i hai bàn tay ch&p l&i, các ngón tay co du&i khác nhau t&o thành các án Kim c& ng ngũ c&, Nh& trùng ngũ c&, C&u phong...

Phật giáo còn phân bi&t b&n màu hoa sen v&i các ý nghĩa nh& sau:

1. Sen trắng (Ph&n: Pundarika - T&ng: Pad ma dkar tro) t&ng tr&ng trí tuệ tuy&t đ&i;

2. Sen hồng (Padme - Pad me dmar tro) t&ng tr&ng Đ&c Phật lịch s& và s& tôn quý t&i th&ng ch& Ph&n Bát-tát....

3. Sen đỏ (Padma - Pad ma chu skyes) t&ng tr&ng cho âm tính v&n thanh t&nh, t&bi, th&ng ch& Đ&c Quán Thế âm và

4. Sen xanh (Utpata - Ut pa la) t&ng tr&ng cho trí tuệ t&i th&ng Bát-nhã Ba-la-m&t, th&ng chi Ngài Văn-thù.

Chúng ta nên quán t&ng hoa sen đ& t&ng nh& ch& Phật Bát-tát... đ& nh&c nh& tâm mình v&n tinh khi&t nh& hoa sen, đ&

th y hoa sen đ p đ th kia nh ng r i cùng héo úa, thân ta cũng v y, đó là lý vô th ng.

Ta còn quán t ng hoa sen đ th y r ng hoa sen c ng hi n h ng s c cho đ i không ô nhi m tr c m i s ; t đó ta phát tri n lòng t , không mong đ c đáp tr , thanh t nh an vui v t kh i các phi n não nh th phi, đam mê, nóng gi n, âu lo...

Có th nói: N i hoa Sen k t h p đ y đ ba đ c h nh BI-TRÍ-DŨNG c a nhà Ph t.

Hoa Sen n r i tàn - G ng Sen già khô - H t sen r ng xu ng - n y m m cho cây Sen m i... C nh th , ta nh th y c 1 vòng Luân H i - nhân qu : thành - tr - ho i - không, c ti p t c xoay v n mãi hoài đ n vô cùng vô t n...do đó thi sĩ Nguy n Thu Nam đã có câu th :

"Cây khô r i i tr hoa,
Đ ng bu n trắng khuy t, hãy ch r m sau.
H ng bay t th ban đ u,
Cõi TÂM tnh l ng, nhi m m u CHÂN NH ."
(Nguy n Thu Nam-South Australia.)

Thu x a nghe nói hoa Sen có nhi u m u s c (c th Ai C p có nh c nh đ n các lo i sen m u vàng, m u xanh...).

Theo suy lu n c a m t Thi n Tri Th c: tr c đây đã có nhi u
ng i cho r ng: Hoa sen tùy theo màu s c khác nhau, m i màu
sen t ng tr ng cho 1 h nh nguy n c a Nhà Ph t: tinh t n, t
bi, dũng mãnh, b thí... đ c chia ra nh sau:

*Sen tr ng t ng tr ng cho h nh tinh t n.

*Sen vàng t ng tr ng cho trí tu .

*Sen đ t ng tr ng cho h nh dũng mãnh.

*Sen xanh t ng tr ng cho h nh t bi.

*Sen h ng t ng tr ng cho h nh b thí...

Chúng ta ai cũng bi t bài ca dao quen thu c:

Trong đ m gì đ p b ng Sen,

Lá xanh bông tr ng l i chen nhu vàng.

Nhu vàng bông tr ng lá xanh,

G n bùn mà ch ng hôi tanh mùi bùn,

- Ngoài ra tôi còn nh đ c m t đo n trong m t bài th dài, xin
trích m i quý b n th ng th c:

(..... .)

Sen tàn l a l i tr hoa

lòng tôi s ng l i nhìn ra ý Ng i

Thoáng qua giây lát đ đ i

đ trăm năm đ p Tình Ng i v i nhau

Hoa khai Kinh m t m i nhi m m u

n hay không n óa s u cũng tan

Tôi tìm ra Cối Ni t Bàn

Ngay trên m t đ t này toàn Kh Đau

(L y gì đ bi t tr c sau

mây t đầu đ n v đầu h i Ng i)

Hoa-Khai-Tâm, đ p n c i

Nhìn ra tôi m i g p Ng i trong tôi.

(Vô danh)